

הכשרת רפת לפסח

(הסבר והנחיות לבעלי הרפתות)

תשובות לשאלות שנשאלו ע"י מספר יצרני חלב:

1. מדוע יש צורך להזין את הפרות במזון כשר לפסח?
2. מדוע ההזנה לפסח מתחילה לפני החג אך לאחר תחילת הייצור לפסח?
3. מדוע יש צורך להרכיב מסנני חלב?
4. מהו בדיוק חמץ ומדוע אסור לרפד בקש חיטה?
5. כיצד מייצרים תחמיץ חיטה ושחת דגן כשרים לפסח?
6. מדוע אסור להזין בחמץ בסוף החג כאשר החלב מגיע לצרכן לאחר החג?

החלב המגיע למחלבות תנובה מעורב במקרים רבים בשאריות קש ובליל הנשאבים במכוני החליבה מהלכלוך שעל הרצפה, או שעל הפרה. למרות שהטיפול במחלבה מבטיח שלצרכן יגיע חלב נקי, מפוסטר ובריא, יכולה להיווצר בעיית כשרות לפסח במקרה שהחלב שהה במיכל במשך יממה או יותר עם משהו חמץ, כי במקרה כזה החמץ מבליע טעם בחלב גם אם המגע בין החלב לחמץ איננו בחום. אם הדבר קורה לפני פסח ובסופו של דבר לא נשאר משהו חמץ בעין בחלב - החלב מותר, מכיוון שהחמץ הבלוע בו "בטל בששים". אם הדבר קורה בפסח עצמו - החלב נאסר כי חמץ בפסח איננו מתבטל.

כדי למנוע חשש שהחלב ייאסר אנו נוקטים בשתי פעולות: האחת - דרישה לסינון עדין ביותר של כל החלב מיד לאחר החליבה, והשניה - החלפת המזון וסילוק החמץ מסביבת הפרות הנחלבות, באופן שגם אם יגיעו שאריות לחלב הן תהיינה שאריות שאינן חמץ.

כל פעולה בפני עצמה לא מספיקה:

החלפת המזון איננה מספיקה, מכיוון שגם במזון הכשר לפסח מעורבים לעתים מעט דגנים העלולים להחמיץ, ובכלל, קשה מאוד להגיע לכך שסככות הפרות ומכון החליבה יהיו נקיים לחלוטין מכל חשש חמץ. לכן חשוב לנו מאוד הסינון עד לסוף ימות הפסח, ובשום אופן, אין לזלזל בסינון לאחר החלפת המזון, בנימוק שגם אם יתערב משהו מהמזון הרי שהוא כבר לא מכיל רכיבי חמץ.

המסננים לבד אינם מספיקים משתי סיבות:

הראשונה, מכיוון שעדיין לא הגענו לרמת סינון אופטימלית, והראיה שגם לאחר הסינון עדיין מגיע, לעתים, חלב למחלבות כשהוא איננו נקי לחלוטין. הדבר נובע לעתים ממסנן לא תקין או לא מתאים, מפילטר קרוע, מהתקנה לא נכונה של מסנן החלב וכדומה. לעתים, גם נכנס לכלוך למיכלית החלב דרך צינור שאיבת החלב, או עקב אי הקפדה על סגירה של פתחי המיכלית, לכן חשוב שבסביבה כולה לא יהיו שאריות מזון לא כשר לפסח.

הסיבה השניה היא, שבפסח עצמו לא מספיק שהחמץ שבסביבת החלב לא יגיע לחלב, אלא יש איסור להאכיל את הפרה בחמץ, וחלב מפרה שאכלה חמץ בימות הפסח איננו כשר לפסח. זו

הסיבה שאנו מקפידים שהפרה לא תאכל חמץ גם ביום האחרון של פסח, מכיוון שאכילת חמץ בפסח אוסרת את החלב של הפרה גם אם החלב מגיע לאחר הפסח.

עם זאת, המסננים שיפרו באופן משמעותי את ניקיון החלב, ובכך סייעו לנו לקצר את תקופת ההזנה במזון כשר לפסח, ויצרני החלב נדרשים להחליף את מזון הפרות למזון כשר לפסח רק ימים ספורים לפני הפסח.

מהו בדיוק חמץ?

גרעיני חמשת מיני דגן (חיטה, שעורה, שיפון, שבולת שועל וכוסמת) שבאו במגע עם מים ולא נאפו מיד.

מה איננו אסור באיסור חמץ?

לו היה לנו קש נקי משיבולים המכילים גרעיני חיטה לא הייתה כל מניעה להשתמש בו בפסח. כמו"כ, לו היו לנו גרעיני שעורים או שחת דגן שלא באו במגע עם מים, והם היו ניתנים לפרה תחת השגחה ושמירה שהם לא נרטבים ושבאבוס לא נשארים שאריות שנרטבו מרוק הפרה – היה מותר להזין בהם בפסח, וכך נהגו יהודים בעבר כשהיו להם 2-3 פרות בחצר. אנו משתדלים לאפשר לרפתנים לייצר תחמיץ חיטה או שחת דגן כשרים לפסח באופן שאנו משגיחים שהחיטה תקצר בשלב מוקדם, כאשר עדיין אין בשיבולים גרעיני חיטה העלולים להחמיץ, ואנו עורכים מחקרים וברורים רבים מאוד כדי לקבוע את השלב המאוחר ביותר בו ניתן לקצור את החיטה כשהיא עדיין בשלב שהיא לא יכולה להחמיץ. מאמצים אלו מאפשרים לרפתנים לבסס את מזונות הפרה גם בפסח על תחמיץ חיטה ושחת דגן כשרים לפסח ולא על תוצרת תירס שגידולו יקר ועתיר מים.

עקרונית, היה ניתן אולי לייצר תחמיץ גם מחיטה בשלב מאוחר יותר, אם היתה הקפדה שלחיטה לא יגיעו מים חיצוניים, והתסיסה הייתה נעשית רק מהלחות הפנימית של הירק, וגם לאחר מכן היו שומרים שהתחמיץ לא יבוא במגע עם מים עד שהוא נאכל ע"י הפרה. באופן מעשי, הדבר קשה ליישום מעשי ולפיקוח, ולכן אנו מקפידים על עשיית תחמיץ לפסח רק מחיטה שעדיין אין בה גרעינים שיכולים להחמיץ.

ממתי מתחילים להזין בכשר לפסח?

מבחינת ההלכה לפרה מותר לאכול חמץ עד ערב פסח, אך אין כל אפשרות לנקות את כל שאריות מזון החמץ באופן יסודי מסביבת הפרה, ואין כל אפשרות לספק לכל הרפתות את המזון הכשר לפסח ביום אחד, ובודאי שאין כל אפשרות לבוא לביקורת ולתקן את הטעון תיקון ביום אחד. לכן, אנו מחליפים את המזון באופן שיתן לצוות המשגיחים המתוגבר לפסח ארבעה ימי עבודה מלאים כדי שהם יספיקו לבקר ולבדוק את כל המשקים, על מנת לוודא ולהבטיח שכולם מוכנים כראוי לפסח. ימים אלו גם תורמים לכך שאם יש שאריות אליהם לא הגענו בניקיונות הם יתחסלו מעצמם עד לפסח. זמן זה חשוב גם למקרה ויש באזור הפרות קש עם שבולים או שאריות מזון. בתוך זמן זה, שאריות אלו יתקלקלו באופן שלא יהיו יותר ראויים למאכל הפרות, ואז גם אין בהם איסור חמץ. לכן, כאשר נהגו לרפד את מקום מרבצם של הפרות בקש חיטה הקפדנו על תאריך אחרון לריפוד בקש חיטה כדי להבטיח שבערב פסח הקש שבו רפדו, כבר לא יהיה ראוי למאכל בהמה מחמת הזבל (כאמור לעיל הבעיה היא רק בקש שמעורבות בו שיבולים עם גרעינים).

הרב זאב וייטמן, רב תנובה